

Nr 60.

Ankom till riksdagens kansli den 19 maj 1921 kl. 4 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
ändrade villkor för lån från täckdikningslånefonden m. m.*

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 4 mars 1921 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 181, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels godkänna i statsrådsprotokollet föreslagna ändrade villkor för lån från täckdikningslånefonden att tillämpas från och med år 1922; dels medgiva, att till hushållningssällskapen årligen må från och med 1922 utgå förvaltningsbidrag enligt i berörda protokoll tillstyrkta grunder, dock för varje år med högst 92,000 kronor; dels ock besluta att såsom kapitalökning för täckdikningslånefonden skall efter ingången av 1922 överföras då odisponerad behållning å dräneringslånefonden.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Med föranledande av framställning från statens odlingskommitté i skrivelse den 20 januari 1920, däröver lantbruksstyrelsen avgav utlåtande den 20 februari 1920, förelade Kungl. Maj:t i proposition nr 151 riksdagen samma år förslag till ändrade villkor för lån från täckdikningslånefonden. Tillika föreslog Kungl. Maj:t, att till denna fond skulle överföras viss odisponerad del av de medel, som anvisats för dräneringsfonden.

Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit bifölls av riksdagen jämlikt anmälan i skrivelse den 9 juni 1920, nr 346.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 10 saml. 33 häft. (Nr 60.)

Kungörelse angående villkoren för lån från täckdikningslånefonden har därefter utfärdats den 22 juni 1920 (nr 332). Ur kungörelsen må anföras följande:

Hushållningssällskap, som önskar erhålla statslån, skall till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning, innehållande uppgift å de företag, för vilka täckdikningslån blivit hos hushållningssällskapet sökta, förslag till belopp och lånetid för varje särskilt dylikt lån ävensom övriga för ärendets bedömande erforderliga uppgifter. Efter prövning av sålunda gjorda framställningar äger lantbruksstyrelsen bevilja hushållningssällskap statslån från fonden och skall därvid fastställa den tid, inom vilken varje särskilt täckdikningsföretag skall vara påbörjat och avslutat (mom. 1 och 2).

Å lyftat, oguldet statslånebelopp skall hushållningssällskap erlägga 4 procent årlig ränta från lyftningsdagen. Sedan statslån innehafts under två år från lyftningsdagen, skall vid utgången av vart och ett av de därpå följande sju åren årligen återbetalas en sjundedel av det ursprungliga beloppet. Av den, som av hushållningssällskap erhåller täckdikningslån, må ej fordras högre ränta än fyra procent (mom. 4 och 5).

Täckdikningslån må beviljas ägare eller brukare av åker eller annan odlad jord oberoende av storleken av den fastighet, där arbetet är avsett att utföras, och, beträffande brukare, av brukningstidens längd; börande såvitt möjligt tillses, att lån främst tillgodokomma dem, som äro mest i behov därav (mom 6).

Täckdikningslån må icke under något år beviljas låntagare till högre belopp än 5,000 kronor. Ej må låntagare på grund av särskilda täckdikningslån samtidigt häfta i skuld till högre belopp än 10,000 kronor, Kungl. Maj:t dock obetaget i särskilda fall på framställning av lantbruksstyrelsen medgiva ökning av sistnämnda belopp till högst 15,000 kronor (mom. 7).

Täckdikningslån, som lämnas för täckdikning med rör, må kunna uppgå till hela beloppet av den beräknade kostnaden, dock ej till mer än 500 kronor för hektar av den jord, som är avsedd att förbättras genom företaget. För täckdikning med annat material må täckdikningslån ej lämnas till högre belopp än som motsvarar tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden och ej heller överstiga 350 kronor för hektar av sådan jord, som nyss sagts (mom. 8).

Vid beräkning av kostnaden upptages kostnaden såväl för täckdikningsplanens uppgörande som för själva dikningsarbetet, däri inräknad den ersättning till täckdikningsförman, vilken det åligger jordinnehavaren att betala, samt kostnaden för anskaffande av täckdikningsmaterialier (mom. 9).

Plan och kostnadsförslag för täckdikningen jämte karta däröver skola vara uppgjorda av lantbruksingenjör eller, efter vederbörande hushållningssällskaps bestämmande, av länsagronom, jordbrukskonsulent eller annan person, som hushållningssällskapet prövar vara därtill kompetent, och skall denne även avgiva yttrande om den föreslagna täckdikningsmetodens lämplighet för marken i fråga (mom. 10).

Till biträde vid arbetet skall, där vederbörande hushållningssällskap ej annorlunda medgiver, låntagaren använda täckdikningsförman, som är anställd i hushållningssällskapets tjänst eller godkänd av lantbruksingenjör eller jordbrukskonsulent eller som med vitsord om godkänd skicklighet genomgått särskild genom statens försorg för ändamålet anordnad utbildningskurs (mom. 11).

Hushållningssällskap har att bestämma de närmare villkoren för åtnjutande av täckdikningslån, dock med iakttagande att minst en fjärdedel av lånebeloppet skall innestå, till dess arbetet blivit avsynat och godkänt, samt äger att handhava ledningen och övervakandet av ifrågavarande täckdikningsföretag och tillse, att det med beviljat dylikt lån avsedda ändamålet vinnes (mom. 13).

Innan utskottet ingår på de av Kungl. Maj:t nu föreslagna ändringarna i gällande villkor om lån från täckdikningslånefonden, vilka beröra momenten 9 samt 13—20, har utskottet funnit vissa skäl föreligga att till granskning upptaga första momentet av nämnda villkor. Utskottet har nämligen icke kunnat undgå fästa sin uppmärksamhet vid en i statsrådsprotokollet återgiven framställning till Kungl. Maj:t i ämnet från hushållningssällskapens ombudsmöte, vilken departementschefen emellertid hemställt icke böra föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. I denna framställning erinrar ombudsmötet om att enligt sistnämnda moment hushållningssällskap, som önskar erhålla statslån från ifrågavarande fond, har att till lantbruksstyrelsen ingiva förslag till belopp för varje särskilt lån och uttalar, att avsikten med denna bestämmelse torde vara, att lantbruksstyrelsen skall kunna utöva en viss kontroll över verksamheten. Vidare framhålles, att hushållningssällskapen vid handhavande av låneverksamheten för egnahemsrörelsen tillerkänts handlingsfrihet och att sällskapen torde besitta nödig kompetens att på sakkunnigt sätt handhava jämväl ledningen å nu ifrågavarande område. Ombudsmötets framställning utmynnar därför i en hemställan, att beviljande av täckdikningslånen måtte ordnas på motsvarande sätt som för egnahemslånerörelsen och att sålunda varje hushållningssällskap årligen tilldelas ett visst approximativt beräknat belopp, som sällskapet hade att i sin tur fördela.

Utskottet.

Utskottet delar den av ombudsmötet sålunda uttalade uppfattningen. Utskottet inser nämligen det berättigade däri, att hushållningssällskapen medges frihet att inom ramen av ett visst hushållningssällskapet beviljat belopp själva efter prövning av varje särskild låneframställning bestämma lånebeloppets storlek. Gällde det här en teknisk och saklig granskning av planerna till särskilt föreslagna större täckdikningsföretag, för vilket ändamål lantbruksstyrelsens sakkunskap på området ansetts erforderlig, skulle, synes det utskottet, ifrågavarande bestämmelse kunnat äga visst fog. Något sådant har emellertid icke varit ifrågasatt. Det av lantbruksstyrelsen fastställda formuläret till ansökningar om täckdikningslån, varav utskottet tagit del, ger ock vid handen, att lantbruksstyrelsens ifrågavarande granskning endast förutsatts bliva av rent formell natur. Utskottet

anser icke heller en sådan granskning från lantbruksstyrelsens sida av behovet påkallad så mycket mer som hushållningssällskapen genom inrättande, på sätt utskottet kommer att här nedan tillstyrka, av särskilda täckdikningsnämnder torde erhålla för ändamålet fullt kompetenta organ, till vilka granskningen ifråga bör kunna överlämnas. Härtill kommer, att det helt naturliga dröjsmål med ifrågavarande ärendens avgörande, som av en granskning inom lantbruksstyrelsen givetvis bleve en följd, skulle undvikas genom den ifrågasatta anordningen. Det synes utskottet föreligga alla skäl till det antagandet, att hushållningssällskapen skola liksom beträffande egnahemslåneverksamheten på ett tillfredsställande sätt handhava ifrågavarande verksamhet. I detta sammanhang må ock förtjäna anmärkas, att beträffande egnahemsverksamheten till och med åt enskilda bolag och föreningar anförtratts prövningen av de särskilda låneansökningarna inom ramen av utav Kungl. Maj:t fastställt lånebelopp. Ombudsmötet har även påpekat olägenheten därav att planerna till företagen såsom en följd av den nu gällande ordningen i förevarande avseende måste vara utförda året innan lån beviljades.

Utskottet håller sålunda före, att en förändring i överensstämmelse med vad här ovan anförts bör ske i nu gällande villkor om lån från täckdikningslånefonden. Utskottet anser sig emellertid icke nu böra framställa något definitivt förslag i sådant avseende, utan bör frågan göras till föremål för överbäggande av Kungl. Maj:t, varefter förslag i ämnet torde böra underställas nästkommande års riksdag. Utskottet gör här nedan hemställan härom.

Såsom departementschefen i statsrådsprotokollet erinrat befunnos, då Kungl. Maj:t förlidet år förelade riksdagen förslag till ändrade villkor för lån från täckdikningslånefonden, vissa av statens odlingskommitté framlagda förslag, avseende den med statsmedel understödda täckdikningsverksamhetens organisation ävensom angående statsbidrag till hushållningssällskapen för förmedlingen av lånen samt handhavandet av ledningen och överbäggandet av verksamheten, icke i det utredda skick, att de borde föreläggas riksdagen. Dessa frågor hava nu varit föremål för ny behandling av sagda kommitté gemensamt med sakkunniga för utredning angående hushållningssällskapens omorganisation.

Förevarande framställning avser nu att genom vissa ändringar i bestämmelserna om lån från ifrågavarande fond reglera förhållandena i sistnämnda avseenden.

Enligt de förra året antagna villkoren för täckdikningslånen hava hushållningssällskapen, d. v. s. deras förvaltningsutskott, att omhänder-

hava ej blott själva lånerörelsen utan även att leda och övervaka täckdikningsverksamheten. Med hänsyn till det myckna arbete, som i sistnämnda avseende kommer att åvila hushållningssällskapen, föreslås i överensstämmelse med vad odlingskommittén samt nämnda sakkunniga och lantbruksstyrelsen ifrågasatt, att det direkta ledandet och övervakandet av den statsunderstödda verksamheten bör handhavas av särskilda nämnder, utsedda av förvaltningsutskotten, samt att dessa nämnder böra hava till sitt förfogande en sakkunnig lokal ledare av täckdikningsverksamheten inom hushållningssällskapets område. Sådan nämnd skall bestå av 3 till 5 personer, därav minst en skulle vara inom området bosatt lantbruksingenjör eller hava sådan sakkunskap på området, att han jämlikt mom. 15 i de föreslagna villkoren kan utses till ledare av täckdikningsverksamheten. Nämnden skall nämligen hava till sitt förfogande såsom ledare en av förvaltningsutskottet utsedd inom området bosatt lantbruksingenjör, länsagronom, jordbrukskonsulent eller annan person, som utskottet prövar för uppdraget kompetent, i vilket sistnämnda avseende föreslås särskilda kvalifikationer.

I fråga om det statsbidrag, som torde böra tillerkännas hushållningssällskapen såsom ersättning för deras kostnader med avseende å den statsunderstödda täckdikningen eller de s. k. förvaltningsbidragen, skulle sådant bidrag enligt det föreliggande förslaget utgå med dels 20 kronor fixerat bidrag för varje med statsbidrag understött företag dels ock därutöver med ett till 3 procent beräknat bidrag å de under året beviljade täckdikningslånen. Beträffande de kostnader, som skulle täckas med de ifrågavarande förvaltningsbidragen, förutsättes, att möjlighet därigenom beredes hushållningssällskapen att helt eller delvis befria den enskilde företagaren, särskilt brukaren av mindre jordbruk, från kostnaderna för företagets planläggning. Härförutom skulle hushållningssällskapet hava att för detta bidrag bestrida utgifter — utöver de för själva lånerörelsen — till ersättning åt nämndsledamöter och den lokale ledaren, vilken senare måste besöka varje dikningsföretag ävensom för företagets avsyning, bidrag till täckdikningsförmännens årsavlöning och resor, ersättning till ritbiträden, protokollsföring och andra skrivgöromål samt expenser m. m. Det till förvaltningsbidrag erforderliga beloppet har beräknats på följande sätt:

1) 3 procent å under året beviljat lånebelopp, högst	
2 miljoner kronor	högst 60,000 kronor
2) 20 kronor för varje till ett antal av högst 1,600	
beräknade företag	» 32,000 »

Summa högst 92,000 kronor.

Enligt förevarande framställning skulle för tillgodoseende av det stadgade högsta utlåningsbeloppet av 2,000,000 kronor vara tillräckligt, om såsom kapitalökning för ifrågavarande fond från och med ingången av år 1922 finge överföras då odisponerad behållning å dräneringsfonden, vilken beräknades till 120,000 kronor. Förslag härom innefattas också i propositionen i fråga.

Förslaget till ändringarna i gällande kungörelse med villkor för lån från täckdikningslånefonden är av nedanstående lydelse. Bestämmelserna i mom. 16—20 hava endast erhållit ändrade momentnummer.

9) Vid beräkning av kostnad, varom i mom. 8) sägs, upptages kostnaden såväl för täckdikningsplanens uppgörande, därest densamma ej bestrides av hushållningssällskapet, som ock för själva dikningsarbetet — — — därtill.

13) Hushållningssällskap — — — vinnes.

14) För handläggning av ärenden, som avse det direkta ledandet och övervakandet av täckdikningsverksamheten inom sällskapets område, skall finnas en av sällskapet eller dess förvaltningsutskott utsedd nämnd om 3 till 5 personer, därav minst en skall vara inom området bosatt lantbruksingenjör eller hava sådan sakkunskap å området, som i mom. 15) stadgas för att kunna utses till ledare av täckdikningsverksamheten.

15) Nämnd, varom i mom. 14) sägs, skall hava till sitt förfogande såsom ledare av täckdikningsverksamheten inom sällskapets område en av förvaltningsutskottet utsedd, inom området bosatt lantbruksingenjör, länsagronom, jordbrukskonsulent eller annan person, som utskottet prövar för uppdraget kompetent. Härfor kräves att hava efter avlagd agronomexamen antingen under minst tre månader med gott vitsord tjänstgjort som biträde åt lantbruksingenjör eller med sådant vitsord genomgått särskild av staten anordnad kulturteknisk kurs eller ock att hava på annat sätt förvärvat sig sådan insikt i här ifrågavarande avseende, som lantbruksstyrelsen vid på sällskapets eller utskottets begäran företagen prövning av företedda betyg och intyg finner sig kunna för ändamålet godkänna.

16) Sökande, åt vilken täckdikningslån icke kunnat under året beviljas av brist på medel, skall nästföljande år äga företrädesrätt till erhållande av lån.

17) Det åligger hushållningssällskap, som innehar lån, att inom tider, som lantbruksstyrelsen bestämmer, enligt av styrelsen fastställt formulär till styrelsen avgiva redogörelse över lånerörelsen och medelst densamma understödda täckdikningsarbeten.

18) Statskontoret äger att till vederbörande hushållningssällskap utbetala beviljat statslån mot hushållningssällskapets förskrivning därå.

19) Statskontoret har att, därest stadgad kapital- eller räntebetalning å statslån icke fullgöres i rätt tid, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som då vill bestämma, huruvida oguldet statslånebelopp jämte ränta skall återbetalas före den fastställda amorteringstidens slut.

20) Kungl. Maj:t äger meddela de närmare bestämmelser, som kunna erfordras för vinnande av det med ifrågavarande lån avsedda ändamålet.

Utskottet har funnit vad i ärendet sålunda föreslagits icke böra

föranleda någon invändning från utskottets sida, varför utskottet biträder det framställda förslaget.

Under återopande av det ovan anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må

1) *dels* godkänna ovan intagna ändrade villkor för lån från täckdikningslånefonden att tillämpas från och med år 1922;

dels medgiva, att till hushållningssällskapen årligen må från och med 1922 utgå förvaltningsbidrag enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder, dock för varje år med högst 92,000 kronor;

dels ock besluta att såsom kapitalökning för täckdikningslånefonden skall efter ingången av 1922 överföras då odisponerad behållning å dräneringslånefonden;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i anslutning till vad utskottet här ovan anfört för 1922 års riksdag framlägga förslag till ändring i moment 1 av gällande villkor om lån från täckdikningslånefonden.

Stockholm den 19 maj 1921.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Ericsson Aaby, Norin, Hellström, Träff, Ingeström, Elisson, Dalberg* och *Sederholm* samt

från andra kammaren: herrar *Hamilton, Nilsson* i Tånga, *Öberg, Johansson* i Uppmälby, *Olsson* i Broberg, *Ericsson* i Arboga, *Broander* och *Danielsson*.

Reservationer:

under punkt 1 av herr *Ingeström*, som ansett, att mom. 15 i de föreslagna villkoren bort innefatta bestämmelse om att därest lantbruksingenjör av en eller annan anledning icke invaldes i täckdikningsnämnd, plats borde beredas annan sakkunnig person, vars kompetens prövades av lantbruksstyrelsen;

under punkt 2 av herrar *Hellström* och *Ingeström*.
